

Інформаційна довідка щодо питань, пов'язаних з організацією спроможної мережі закладів охорони здоров'я*

Вступ. Досягнення цілей сталого розвитку, пов'язаних зі здоров'ям людини як на національному, так і на глобальному рівнях, передусім вимагає ефективного управління кризовими ситуаціями у сфері охорони здоров'я в періоди нестабільності держави через світові фінансові кризи та конфлікти (збройні, політичні тощо). Лише стійка система охорони здоров'я в державі може забезпечити доступ населення до якісної медичної допомоги незалежно від доходу, віку, статі та походження.

Для успішного формування принципу сталості системи охорони здоров'я в Україні її реформування має забезпечити фундаментальні якісні зміни всіх її функцій, у тому числі формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я. Формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я в Україні має базуватися, зокрема, на: потребах населення у медичному обслуговуванні на відповідній території; необхідності забезпечення належної якості такого обслуговування, у тому числі під час надзвичайних ситуацій чи воєнного стану; своєчасності та доступності медичних послуг для населення; ефективному використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Основна частина.

Набуття повноправного членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) є головним і незмінним зовнішньополітичним курсом України, закріпленим у Конституції України. Для розширення потенціалу та інтегрування в єдиний регуляторний простір ЄС, у тому числі медичний, Україна повинна адаптувати норми європейського права до національного законодавства та реформувати, серед іншого, систему охорони здоров'я відповідно до найкращих європейських практик. Трансформація національної системи охорони здоров'я відповідно до потреб громадян та наявних державних ресурсів має не лише забезпечувати надання громадянам якісної та своєчасної медичної допомоги, а й гарантувати доступність до медичного обслуговування в небезпечних для життя ситуаціях шляхом конструктивної взаємодії відповідних структур. В Україні ще досі функціонує певною мірою радянська система закладів охорони здоров'я, яка передбачає їх поділ за адміністративним принципом переважно на міські, районні, обласні. Функціонування вказаної системи має значні недоліки та гальмує розвиток медичних послуг в Україні. Основною проблемою функціонування такої системи закладів охорони здоров'я є відсутність збалансованого географічного розподілу медичних закладів та нестача медичних працівників. Це призводить до перевитрат обмежених ресурсів у Державному бюджеті на сферу охорони здоров'я (через концентрацію на одній території закладів охорони здоров'я, які надають однакові послуги виключно населенню цієї території) та до нерівності показників здоров'я в суспільстві, оскільки доступ до медичної допомоги гарантується нерівномірно (на

окремих територіях неможливо забезпечити своєчасне надання медичної допомоги через відсутність необхідних медичних закладів та працівників). Саме тому формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я в рамках інфраструктурного етапу медичної реформи є одним із ключових завдань України.

Фундаментальні засади формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я, яка дозволить забезпечити доступ населення до якісної медичної допомоги, закріплені в статті 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»¹ (далі – Закон). Так, частиною третьою статті 16 Закону передбачено, що формування мережі закладів охорони здоров'я здійснюється за принципом: планування розвитку госпітальних округів; потреб населення у медичному обслуговуванні; забезпечення доступності, своєчасності та належної якості надання таких послуг; ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Госпітальний округ визначається з метою забезпечення територіальної доступності якісної медичної та реабілітаційної допомоги населенню. Саме на рівні госпітального округу мають розроблятися оптимальні маршрути надання медичної допомоги пацієнтам та заходи із забезпечення контролю якості їх надання. Водночас Порядок функціонування госпітальних округів і госпітальних кластерів та встановлення їх меж, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року № 174² (далі – Порядок), передбачає механізм функціонування госпітальних округів³ і госпітальних кластерів та встановлення їх меж, а також механізм визначення надкластерних⁴, кластерних⁵, загальних⁶ та інших видів закладів охорони здоров'я, що входять до спроможної мережі закладів охорони здоров'я відповідного госпітального округу.

Формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я передбачає поділ госпітального округу на госпітальні кластери – території, в межах яких буде забезпечено надання якісної, комплексної, безперервної й орієнтованої на потреби пацієнтів медичної допомоги. Межами госпітального кластеру, в яких він

---

¹ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 31.07.2023).

² Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.07.2023);

³ Госпітальний округ – територія, у межах якої забезпечується надання якісної, комплексної, безперервної і орієнтованої на пацієнтів медичної та реабілітаційної допомоги шляхом організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я (частина перша статті 3 Закону).

⁴ Надкластерний заклад охорони здоров'я – багатопрофільний лікарняний заклад, в якого наявні ресурси та технології, орієнтовані на забезпечення медичного обслуговування у найбільш складних та/або рідкісних випадках захворювань населення всього госпітального округу за напрямками медичного обслуговування в стаціонарних умовах відповідно до базового переліку напрямів медичного обслуговування (частина перша статті 3 Закону).

⁵ Кластерний заклад охорони здоров'я – багатопрофільний лікарняний заклад, спроможний забезпечити на території госпітального кластера потребу населення в медичному обслуговуванні у найпоширеніших захворюваннях і станах за напрямками медичного обслуговування в стаціонарних умовах відповідно до базового переліку напрямів медичного обслуговування (частина перша статті 3 Закону).

⁶ Загальний заклад охорони здоров'я – багатопрофільний лікарняний заклад, що надає медичну та реабілітаційну допомогу населенню територіальної громади або декількох громад та забезпечує базові напрями стаціонарної медичної допомоги відповідно до базового переліку напрямів медичного обслуговування та, у разі потреби, спрямовує хворих до кластерних та надкластерних лікарень (частина перша статті 3 Закону).

функціонує, є район. В одному госпітальному кластері визначається один кластерний заклад охорони здоров'я, який розташовується в адміністративному центрі району та розрахований на забезпечення стаціонарною медичною допомогою в межах базового переліку напрямів медичного обслуговування. Госпітальні кластери визначаються з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, географічних особливостей регіону та наявності розвинутої транспортної інфраструктури, демографічних показників чисельності населення, структури захворюваності та смертності тощо. (Наприклад, в обласних центрах, містах із населенням понад 300 тисяч осіб та м. Києві кількість кластерних закладів охорони здоров'я визначається з розрахунку один такий заклад на 150 тисяч осіб з урахуванням територіальної доступності населення до медичного обслуговування та спроможності таких закладів його забезпечити). Також у складі спроможної мережі закладів охорони здоров'я визначаються: надкластерні заклади охорони здоров'я; кластерні заклади охорони здоров'я; загальні заклади охорони здоров'я; надавачі медичних послуг, які надають первинну медичну допомогу; центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф із пунктами постійного базування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги. При цьому види багатопрофільних лікарняних закладів у складі спроможної мережі охорони здоров'я визначаються відповідно до базових переліків напрямів медичного обслуговування, який може бути розширений рішенням власника багатопрофільного лікарняного закладу відповідно до потреб населення. Обсяг надання спеціалізованої медичної допомоги, що забезпечується відповідним видом багатопрофільного лікарняного закладу в межах госпітальних округів, затверджується Міністерством охорони здоров'я України.

Процедура формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я передбачає такі основні етапи: подання органами місцевого самоврядування округу Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям на рівні відповідних госпітальних кластерів пропозицій до плану розвитку госпітального округу; затвердження плану розвитку госпітального округу (який переглядається не рідше ніж один раз на три роки) одночасно із спроможною мережею закладів охорони здоров'я за погодженням із Міністерством охорони здоров'я України. Під час прийняття рішення органами місцевого самоврядування щодо створення, реорганізації чи перепрофілювання закладів охорони здоров'я обов'язково враховується план розвитку госпітального округу.

Структура плану розвитку госпітального округу складається з: описової частини (висвітлює мету, аналіз поточної ситуації у сфері медичного обслуговування населення, стратегічні цілі, завдання, їх зв'язок із переліком пріоритетних напрямів розвитку сфери охорони здоров'я, шляхи виконання завдань та досягнення стратегічних цілей, очікувані результати); переліку надавачів медичних послуг, включених до спроможної мережі, з описом маршрутів пацієнтів у межах госпітального округу (в обов'язковому порядку визначаються маршрути

пацієнтів із гострим коронарним синдромом, гострим мозковим інсультом, невідкладною хірургічною та травматологічною патологією, під час надання перинатальної допомоги та реабілітаційної допомоги, але не обмежуються зазначеними станами); планів розвитку госпітального округу (в розрізі кожного закладу охорони здоров'я у вигляді окремого додатка); поетапних планів створення, реорганізації чи перепрофілювання комунальних закладів охорони здоров'я; планів розвитку кадрових ресурсів спроможної мережі закладів охорони здоров'я; оцінки наявних кадрових ресурсів і потреба в медичних працівниках та фахівцях із реабілітації; механізму моніторингу та звітування; плану організації захисних споруд цивільного захисту у спроможній мережі закладів охорони здоров'я.

Висновки.

Національна система охорони здоров'я України зіткнулася зі схожими та дедалі зростаючими загальними проблемами держав-членів ЄС у сфері охорони здоров'я, до яких можна віднести: збільшення попиту на медичні послуги (у зв'язку зі старінням населення та зростанням хронічних захворювань); навантаження на Державний бюджет (через збільшення витрат на розвиток інноваційних технологій та ліки); нерівномірний розподіл медичних працівників (у деяких сферах бракує кваліфікованих медичних працівників); нерівний доступ населення до медичної допомоги. Саме тому створення в Україні багаторівневої системи надання медичної допомоги дозволить уникнути людських втрат, за рахунок правильної організації роботи мережі закладів охорони здоров'я, яка забезпечить надання того виду медичної допомоги, який відповідає стану здоров'я пацієнта. Запровадження планування розвитку госпітального округу дозволить розраховувати потреби населення в різних видах медичної допомоги, а також необхідні ресурси для їх задоволення, сприятиме відновленню закладів охорони здоров'я та розвитку необхідної інфраструктури, а також формуванню оптимальних маршрутів пацієнтів, забезпечуючи доступність і своєчасність медичної допомоги, уникаючи перевитрат Державного бюджету. Успішна реалізація інфраструктурної медичної реформи в Україні забезпечить подальшу трансформацію в транскордонну систему охорони здоров'я.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.